

влияние на мировые биржевые альянсы. Охарактеризованы современные тенденции функционирования мировых бирж. Приведены основные инновационные направления развития мирового биржевого рынка финансовых деривативов в условиях глобализационных изменений на мировых финансовых рынках.

Мировой биржевой рынок финансовых деривативов, биржевой альянс, финансовые деривативы, электронная биржевая торговля, глобализация.

Modern situation of the world financial derivatives market is analyzed. Globalization influence on the world stock exchanges is determined. The main features of the world exchanges functioning are characterized. The main innovative ways of the world financial derivatives market under globalization changes shown.

World financial derivatives market, stock exchange, financial derivatives, electronic trading, globalization.

УДК 336.02

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

А. С. Кравченко, кандидат економічних наук

Досліджено сутність та види фінансового ризику, запропоновано основні методи управління фінансовими ризиками.

Фінансові ризики, економічна теорія, методи управління.

Діяльність фінансових інституцій в умовах ринкової економіки тісно пов'язана з різними видами ризиків. Найважливішою складовою ризику є фінансовий ризик, аналіз якого повинен проводитися під час ухвалення будь-якого фінансового рішення.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Ризик займав важливе місце в економічній теорії та у фінансовій практичній діяльності. Дослідженню ризику, зокрема фінансового, присвятили свої праці такі класики, як Дж. М. Кейнс, Д. Муглер, А. Сміт, Д. Хуммель, М. Штейнер, В. Шелудько та ін.

Мета дослідження – визначити фінансові ризики та представити методи їх управління.

Виклад основного матеріалу. З розвитком економічної науки еволюціювали й уявлення про ризик. Так, в античній цивілізації ризик ототожнювали з явищами природи, а нині ризиком вважають імовірність відхилення фактичного результату від запланованого. Найприйнятнішим

визначенням ризику є визначення, запропоноване чиказькою школою, відповідно до якого, ризик – це лише така непевність, яку можна технічно оцінити й виміряти. Дане твердження, покладено в економічні методики аналізу ризиків та їх управління.

Сутність фінансового ризику як економічної категорії виявляється як [1–4]:

- ризик який виникає внаслідок невизначеності фінансових факторів, які, за несприятливих умов призведуть до збитків, а у певних випадках – до банкрутства підприємства;

- ймовірність зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу в умовах невизначеності фінансово-господарської діяльності підприємства;

- відображення існуючої невизначеності й конфліктності, які виникають у процесах створення, розподілу, перерозподілу та споживання доданої вартості й частини національного багатства між суб'єктами економічної діяльності;

- результат вибору його власниками альтернативного фінансового рішення, спрямованого на отримання бажаного результату фінансової діяльності за ймовірності понесення фінансових втрат за умов невизначеності.

Отже, фінансовий ризик – це специфічна категорія, яка виникає в процесі економічної діяльності суб'єктів фінансового ринку, фінансових посередників (фінансових інституцій) та відображує ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу, капіталу, банкрутства в ситуації невизначеності умов здійснення фінансової діяльності.

Біржовий фінансовий ризик – це ризик будь-якого суб'єкта біржового ринку, який здійснює свою фінансову діяльність в умовах невизначеності, змінювання зовнішнього та внутрішнього середовища, що тягне за собою фінансові втрати.

Усі фінансові ризики можна віднести до зовнішніх та внутрішніх.

Зовнішні фінансові ризики – це ризики, які залежать загалом від ситуації в країні та світі. Внутрішні фінансові ризики – це ризики, які виникають у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Ризики поділять також за:

- а) характером прояву;
- б) рівнем фінансових втрат;
- в) можливістю передбачення;
- г) можливістю страхування.

Отже, всі фінансові ризики слід поділити на: стандартні (для яких формуються резерви, щодо покриття збитків) та нестандартні (для яких не формуються резерви щодо покриття збитків).

Методологічною основою управління ризиками (методи аналізу ризику) є сукупність методів якісного й кількісного аналізу (економіко-статистичні, розрахунково-аналітичні, експертні та аналогові методи) фінансових ризиків.

Якісний аналіз передбачає ідентифікацію ризиків, виявлення джерел і причин їх виникнення, встановлення потенційних зон ризику, виявлення можливих вигод та негативних наслідків від реалізації ризикового рішення.

Економіко-статистичні методи оцінки ризику передбачають вивчення статистики втрат і прибутків на цьому або аналогічному підприємстві. На базі масиву зібраного статистичного матеріалу визначають величину й частоту отримання вигоди та виникнення фінансових втрат. При цьому активно використовують такі інструменти статистичного методу, як дисперсія, стандартне (середньоквадратичне) відхилення, коефіцієнт варіації.

Розрахунково-аналітичні методи застосовують для оцінки окремих видів ризиків і вони полягають у виборі ключових показників, від яких залежить ступінь ризику, та порівнянні їхніх фактичних значень із критичними для певного підприємства. До них належать: метод дисконтування, аналіз окупності витрат, аналіз беззбитковості виробництва, аналіз чутливості, аналіз стійкості, визначення показника ступеня ризику (бета-коефіцієнт β) та інші.

Експертні методи оцінки рівня фінансового ризику застосовують у тому випадку, якщо на підприємстві відсутні необхідні інформативні дані для здійснення розрахунків економіко-статистичними методами. Ці методи базуються на опитуванні кваліфікованих фахівців (страхових, фінансових, інвестиційних менеджерів відповідних спеціалізованих організацій) з опрацюванням результатів цього опитування, стосовно: прогнозування можливого розвитку подій; виявлення причин і джерел ризику, оцінювання ймовірності настання ризикової події; аналізу результатів досліджень інших експертів; розробки сценаріїв дій з нейтралізації ризику.

Аналогові методи оцінки фінансового ризику полягають у використанні даних про розвиток аналогічних напрямів діяльності у минулому. Але при цьому не можна не враховувати ризик екстраполяції минулих тенденцій на майбутні фінансово-господарські процеси, адже фінансова система будь-якого підприємства є дуже динамічною.

Процес управління фінансовими ризиками включає широкий спектр дій, який у систематизованому вигляді може бути представлений як послідовність таких етапів: ідентифікація – усвідомлення ризику, встановлення причин його виникнення; квантифікація – вимірювання, аналіз та оцінка ризику; мінімізація – зниження чи обмеження ризиків за допомогою відповідних методів управління; моніторинг – здійснення постійного контролю за рівнем ризику. Також, під час прийняття рішень оптимальності за умов невизначеності слід використовувати критерії: гарантованого результату, оптимізму, песимізму, мінімаксного ризику Севиджа, узагальненого максимуму (песимізму-оптимізму) Гурвіца, оптимальність за Парето. Тобто, необхідно обирати оптимальне рішення щодо ймовірного фінансового ризику, враховуючи стратегію: гарантованого мінімуму, песимізму та оптимізму, альтернативу поганих значень (обираючи найменшу шкоду).

Система механізмів нейтралізації фінансових ризиків передбачає використання таких методів: уникнення ризику, лімітація концентрації

ризик, хеджування, диверсифікація, розподіл ризиків, самострахування (внутрішнє страхування), страхування та інші.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дослідивши основні методологічні підходи щодо управління фінансовими ризиками підприємства можна зробити узагальнені висновки: фінансовий ризик є однією з найскладніших категорій, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності, та характеризується невизначеністю щодо здійснення тієї чи іншої фінансової операції в майбутньому; управління фінансовими ризиками підприємства є системою принципів і методів розробки та реалізації ризикових фінансових рішень, що забезпечують всебічну оцінку різних видів фінансових ризиків і нейтралізацію їх можливих негативних фінансових наслідків. Неможливо уникнути фінансового ризику, проте його можливо мінімізувати, застосовуючи методи управління: хеджування, диверсифікацію, лімітування, визначення граничної межі ризикованості операцій, трансфер ризику, скасування ризикових фінансових операцій, запобігання втрат та контроль фінансових ризиків, поглинання, що полягає у визнанні збитковості операції та відмови від її страхування.

Список літератури

1. Бабенко В. Г. Страхування фінансових ризиків як механізм надання гарантій суб'єктам підприємницької діяльності / В. Г. Бабенко. – Суми : Укр. акад. банк. справи Нац. банку України, 2007. – 21 с.
2. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга. – 2003. – 496 с.
3. Внукова Н. М. Страхування: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / [Н. М. Внукова, В. І. Успенко, Л. В. Временко та ін.]. – Х. : Бурун Книга, 2004. – 377 с.
4. Говорушко Т. А. Страхові послуги : навч. посіб. / Т. А. Говорушко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 400 с.

Исследованы сущность и виды финансового риска, предложены основные методы управления финансовыми рисками.

Финансовые риски, экономическая теория, методы управления.

The essence researched and types of financial risk, the basic methods of financial risk management were proposed.

Financial risks, economics, methods of management.